

INTERVJU MED GÖSTA SJÖSTEDT, STRÖMBACKA

- Ja, då sitter jag här hos Gösta Sjöstedt i Strömbacka.

- Ja - min pappa kom hit från Ångermanland när han var femton år, å han - de första han gjorde här - då byggdes den här lilla järnvägen, så han körde grusvagnen åt rallarna. Å sen vart han hässjsme. Min mor kom från Uppland å sen har dom var'e här å pappa han arbeta under Strömbacka å Iggesund hela tiden. Å inom hemme var vi fyra syskon, ja vi hade en - gammelsta pojken vart död när han var helt ung, så vi var fyra syskon. De vet'an hur'e är, naturlit inom ett hem, men dä gick ju väldit bra. Å jag börja då - å pappa han vart ju sme, för farfar var ju sme när han kom hit å pappa han - så när han vart sexton år då var hans stånghamsräckare på vallon å sen fortsatte han mä hä till 'an sluta, te pension. Å så jag då börja arbeta ve tio års ålder. Dä var så att vi var i sågen å byggmästar Börresman kom in å fråga en söndaskväll, för vi gick i skolan annra dar, å då fråga han om vi ville gå i sågen å skyffla ut sågspån å dra me kanten. Då hade jag en kusin som hette Hugo Hammarstedt, å han var ett år yngre. Å dä där sågspån skulle skjutas ut för hann i tippkärr, å då sköte vi över en bro på gårn å de var långt te skjuta. Å sen så knoga vi på så där när vi vart skolledi. Då arbeta vi ve sågen å lite utav varje.

- Vad fick Ni betalt då?

- Ja dä var lite dä, vi hade ett öre stock dom såga å var vi två, dä vart ett halvt öre stock. Men dä var lite ändå, dä var ju rolit å tyckte vi förstås.

- Fick Ni behålla dom där pengarna för egen del eller lämnade Ni ...

- Nää - vi feck ju köpa allting, skolgrejer å allting så vi var ju tvingad hjälpa till så långt de gick, för dä var inte nån hög dagspenning för föräldra heller. Då börja ja 1911 då, då var vi i Movi-

ken å körde kol från kolugna upp te kolhuset för te masugnen. Å då feck vi gå härifrån - ja, klocka sex på mornarna - å så hem å arbeta då ifrån sju te sex på kvällen å så geck vi hem då, dä vart sju på kvällen då. Å innan vi feck tvätta oss då å äta så vart dä lagom nästan te lägga masäck å gå igen. Men dä gick dä å. Sen då så kom ja in på smidesbranschen, men då feck ja reumatisk värk. Ja hade reumatisk värk i bröste så ja trodde - ja ja trodde att inte ja skulle leva nästan. Men dä gick dä å - då feck ja sluta, å då kom ja på jordbruket å arbeta, å så skogen var ja mycke då. Ja, skogen var ju sista åre nästan helt. Å så var dä så då att - å så fick ja - på somrarna då då feck ja timmertransporten härifrån Lillala fram te Bromsarby i över tretti år så åkte ja där på sommarn. Å de gick ju bra. Å så var de på dä vise så de gick unnan för unnan, å när de där sluta då så vart dä skogen igen, så sista tie åren då lag ja väg åt körarn på vintern å så hade vi avlägg, så jag var i skogen hela - å röjde på sommarn. Å sen då har dä gått unnan för unnan, men ja trodde nästan då ja var ve en femti år att ja skulle inte nå pensionsåldern, för ja trodde ja skulle bli invalid. Men dä geck. Å så feck ja- vart dä så då så dä geck framåt te jag vart sextisju år, då feck ja ju pension. Så nu har vi väldit bra, dä har vi. Å så har vi ju dä då ifrån bolage, hundra kronor i månaden, för god å trogen tjänst för ja arbeta ju en tie år då te jag vart sextisju år - fyrtifyra år arbeta ja i samma bolag. Så jag har inte vure nå - ja, jag har vure ner te Iggesund höst å vår iblann, tjugetre å tjugefem å tjugeåtta arbeta ja där. Dä var mindre här då förstås. Å då så geck dä unnan för unnan, å ja ä gla att vi har dä så bra som dä är nu. D'ä säkert. Sen pension kom då så - dä var sämre för de gamla, de feck arbeta te de sista dom, innan pension kom.

- Vad kunde dom göra förut dom som var gamla?

- Dä var - ja dä var mycke i skogen då för dom å, å så var dä på jordbruksnämnden gång ve tillfället då, dä var dä ju. Å en del gamla då som sluta dänne i smedjan fick ju ha lite knog, ta i ett kil å allting, så dä var några gubbar som hade göra mä då å. Men för de mest var'e på jordbruksförde gamla. ~~sund tjugetre, så han tittar på landet~~
- Kvinnorna då, om dom blev änkor eller så, hur klarade dom sej? ~~ja~~
- Dom feck slita själv dom, dom hade inte nå dom inte utan dom feck försöka försörja sej själv. Men dä geck dä å, å dä var lika mä allt de där, om dom blev änker, för dom hade inte ett enda dugg. ~~ja~~ Bodde dä dä dä bönhus är gjort i änkyggnan å dä var ju lika i Möviken å överallt dä, en fick försöka knoga för ringa dagpenning. ~~Karlar de~~
- Fanns det inge arbete för dom här som det fanns i Möviken? ~~feck ju~~
- Nä, har fanns ju inte nå. Så min mormor - han vart ju änka ve trettitreibung år - å dä hade hon fyra barn - å hon - men dä städa hon kontore å så tvätta å strök in allt tvätt ... så dä geck de å men nog var dä väl ... ~~ettte djuren själv dom - ja dä var fyra familjer i hagen~~
- Vad hette mormor? ~~på dä, kor.~~ Å så hade vi höns dä hemma å nän grise
- Ho heta Maria, Maria Vård, å mamma ho heta ju Vård som flicknamn men nu vart dä ju Sjöstedt, å pappa heta Vilhelm å Selma heta mamma. ... Dä var ju dom här jordbita dom hade, å korna, så dom feck arbeta på, ja ha dä dä, dom fick potatis å allting dä te jorden förstås. ~~er ...~~
- Hade alla arbetare en sådan dä koföda? ~~ja vi av en sen som satt å~~
- Alla smeder hade, å de andre mä för den delen, men alla smeder, ja nästan varenda en hade ju ko. ~~är gått unnan för unnan~~
- Det hade Ni i föräldrahemmet också, kor? ~~de dricka ...~~
- Ja, vi hade kor. Då bodde dom nere i hagen å så hade dom lagårm oppe här ända opp här, å på vintern när dom kom opp å skulle mjölka dä innan de vart nå vägar, så nog slet dom ont allt. Men dom var tåli. Dä var konstit, dä var dä. Jaadå.

- Er mamma hade det väl drygt i arbetet hemma?

- Ho hade drygt, väldit drygt, ho hade väldit drygt arbete. Vi vart ju fyra som arbeta då. Ja, sist på slute då jag börja å sen Sven å sen hade ja Birger, en bror, ho syster ho var ju gamlest ho å hon blev gift här å flytta till Iggesund tjugetre, så hon ligger på lasarette nu för hjärnblödning. Ja var å hälsa på henne å igår. Men ho var som bätter nu.

- Hon fick väl hjälpa mamma mycket då med er pojkar?

- Ja, vi feck hjälpa - ja vet många gånger på mörna om vi var hemma - då feck vi gå å trampa väg för dom när dom skulle sta å mjölka, å så feck vi dra hö långt ifrån täkterne då. Men dä var ju vi karlar de förstås, men sist på slute fick vi låna bolages hästar å dä geck ju väldit bra då. Så nog har'e vare möjer allt, dä har'e, men dä har gått igennom.

- Var det alltid kvinnofolket som skötte djuren?

- Jaa, dom skötte djuren själv dom - ja dä var fyra familjer i hagen som hade djur däröppa då, kor. Å så hade vi höns då hemma å nän gris ibland, så dä vart lite mat i alla fall.

- Och potatisland hade ni?

- Potatisland.

- När ni satte potatis, fick ni låna häst då kanske av bolaget eller ...

- Ja, sist på slute så, men annars så lejde vi av en aen som satt åt oss. Sist på slute så satt jag ju själv hemma å andra å, då feck vi ju låna bolages hästar. Dä har gått unnan för unnan.

- Och Er mamma, hon bakade kanske och gjorde dricka ...

- Jaa, dä var - dom bryggde dricka, å så fick - vart dä dä att dom hade baka då, bröd då, hårdbrö, jag dom kunna baka två dagar då. Dä var ju bak hemma då, dä köptes inge tocke då. Å baka å - feck sköta alltihop - så dä gick.

- Vävde hon mycket?

- Jadå, hon vävde å, hon vävde matter å hålla på så där utimillan, men sist på slute då så vart ho fast för - feck hjärnblödning å slag, å då var hon ju dö - då minns ja att då vart bättring å ho skulle få gå opp - men sen kom ett slag å då skötte Sven å jag na, var hemma å skötte na från arbete en månas tid vi. Å då - ho villa inte ha nån annan heller, konstit nog, Ja ja hade ju faster å moster som geck dit å å då sa doktor Bergström - vi fråga han då hur dä skulle gå - "ja ho kan bli liggandes" sa han, "å ho kan kömma opp, men får ho flera små slag så då står ho inte ut". Å mycke riktigt sista natta då feck hon väl en tre fyra. Så dä ä så där.

- Pappa var redan död då kanske?

- Nää, han leva många år etter henne han. Mor var nog bara en sjuttonfem år hon, men pappa var nära nitti han, när han vart dö. Han var hemma hos Sven han bodde där ... Han var ju kvick onaturlit å bra ända till sista åre han, dä va ett hjälpmittel för Sven, kan man säga. Ved å allting skötte han. Men då vart han mycke åderförkalkad sista åre å sen vart dä slut mä han å.

- Kommer Ni ihåg någonting om hans arbete i smedjan, han gick väl sån här skiftgång också?

- Ja han geck skiftgång. Då jag börja, dä va fem timmars skift å fem timmars vila, dä gick runt dygne om, vi var ju unga så dä geck bra dä å. Vi hade ju ingen vila emella, dä var ända te lördaskvälla. Ett tag var dä - å så drog dom ju på på söndagarna å ett tag ... Dom hade lite på söndasförmiddan då, men sist på slute då vart dä ju helt annet, då var dä ju åtta timmar å vila åtta. Ja börja i smedja då var dä fem timmar å vila då å så på lördaskvällarna ville ja vara ute naturligt, men dä gick dä å. Dä var mycket arbete förr. Då vi börja i hammarn, då skulle vi in mä kolen å så järn som geck åt å slagg å allting skulle vi sköta. Så dä var mycke för en ung, ja var

ju bara femton år. Men då geck, men ja har inte vure nån anns än här på bolage. Å då är för då vi feck medaljen förstås, å så feck vi ju då där hundra kronerne. Å då var ju bra, då är ju bra tillskott då där penga.

- När ni arbetade i smedjan, vad hade man för arbetskläder på dej?

- Jaa, då var skjorta då å så byxer då så nära dom skulle gå ut då så hade dom en storväst å en rock. Men annars så var då bara ... då sista smide då feck dom ju stå i skjorterne när dom gjorde langasky-smälterne. Så dom hade ... å så förskinn då förstås av lär, ja annars hade dom ju bränt opp dej alldeles, då stänkte då förstås. Å så var då vatthamrar å ha iväg då förstås å då var - då var stora stycken som dom räckte ut å - då var då.

- Började Ni lag med far då? ju sätta i ögen å händerna å. Då kom

- Ja, då gjorde ja, ja drog kol då lame far ja, samma räcka, ja kom på samma skift som han, men jag getta avbryta. Sen då en sju åtta år sen, då vart frun sjuk å hemma å medicinera då å så året därpå så feck ho läggas in på lasarette igen å då låg hon där ett bra tag, men då vart då operation, för då - lördagarna for jag ju ner jämt å då vart ja ju kvar över söndarne. Ja fick ju hälsa på henne då ... då kom ja te Friggsund då bara mä bussen på söckendagarna, då feck jag ju leja bil då förstås hem, men mycke så for ja in te Iggesund å låg ve sys- ter så ja kunna spara te måndan å. Så då geck bort nån arbetsda för mej igen, men va gör'n?

- När gifte Ni er? att tala. Då vart nog lite knådigt då men var

- Ja - vi har vure gift i tjunesju år, då har vi. För vi gifte oss ju bra gammel. Jaadå.

- Ni berättade att Ni var med på transporterena nere i Möviken och körde kol. Kan Ni berätta lite närmare hur det gick till, vad man använde för ...

viken?

- Vi körde mä kolstigar som gick mä två hjul, stigar som vi lasta i ve kolugnarna å körde mä häst opp då. Å dä geck unnan för unnan, å sotit var dä, dä var hett, men vi var där från våren å te misommarn. Dä var pappa då å ja å så Arvid Rann å så Israel Ström, men han flytta härifrån men han är då nu å. Så vi var fyra då, å så var'e väl nå Movikare mä då å förstås. Fata å in i de där ugnarna feck vi bära ut kola i fata då te stigarna, så dä var - men dä vart långa dagar.

- Bytte man ofta arbetsplats mellan Strömbacka och Moviken?

- Jaa, vi fick ... så där då, då feck en ju - feck vi ju ny då, å filas dä hänne då kunde en ann få köm opp. Ja minns - ja, fer - sista blåsningen i masugnen nästan, då geck en hänne millan då på skiftgång. Dä var ett värv en lörda, han kom å geck hem då, han hade bytt om lite kläder, men han var ju sotig i ögen å händerna å. Då kom förvaltar Brolin efter'n i bil å stanna å sa att nu ska Sjöstedt få åka opp för han går nog mycke häんな han. Jamen, ska en gå in så här sa han i en bil. Jamen, dä gör väl ingenting sa förvaltar Brolin, för den här är skinnklädd å blir dä nå så går dä å tork bort sa han. Så dä var ju hygglit gjort. Å ett värv då, dä var en lörda han skulle ner å ta ve klockan tie, skifte, då var Erik Valkvist ute å cykla häんな. Då feck han sätta sej på pakethållarn på cykeln å åka ner, å dä var ju fint. Jaadå.

- Jag har hört en del säger att det inte var någon god sämja mellan Strömbackabor och Movikenbor?

- Ja - dä vart dä å ett tag. Dä vart nog lite krångligt då man var ute. Men sist på tin, då vart dä ju storfint. Men dä var ingen god sämja. Kom dom opp hänne eller kom dom ner så ville dom gärna komma ihop. Men sista tin då var dä ju sämja. Dä vart mera upplyst å så där då.

- Blev det ingenting utav det där när Ni var nere och arbetade i Moviken?

- Nä aldrig, då var alldeles lika då som vi skulle arbeta på platsen här, då var aldrig nå. Annars då var om då kom i spriten å kom på bal å så där kunne då bli lite, men annars så inte var då nå i arbete å nå. Han var väldit snäll gubben i Moviken, den gamle, då va han som har gått därifrån. Å likaså alla annra å, d'ä ingenting te klaga på. Jag har då inte klaga på dom, för ja var aldri ovän mä en enda av dom, då var ja inte.

- Folk utifrån byarna här runt omkring, och börderna på trakten, hur var förhållandet till dom?

- Jaa, då var bra hänne men misommarn kunna då bli hopatag förstås mellan byarne, men mest kom dom från ett annat håll, ja dom kom oppifrån socknen å förstås. Men annars var då ju väldit sämja millan byfolke, man kan inte säja nå annet, då kan man inte.

- Hur gick det till på midsommar då?

- Då var sköjit, man får säga att då var sköjit. Då var då mycke folk, ända till i fjol var då mycke folk här, men i år har dom rivet logen. Då kom dom från alla håll å då var fritt å sprit å begagna dom väl å. Men ja har aldri begagna sprit mer än en gång i mitt liv. Då minns ja - då var en mesömmarafte då å - å mina föräldrar va reliгиös, då var dom, å ja tyckte att då var lite vrångt, för dom kom å väckte mej på misommarmiddan då ja skulle äta då, å då tyckte ja - ja nästan skämdes. Men då räckte ja fram handen te mor å sa nu får ni aldri si mej full mer. "Kan en tro då då" sa ho. Absolut, sa ja, å ja har inte smaka heller, då var den enda gången då. Jag stog ve mina ord då å. Nä, ja tyckte ja skämdes för dom ... Men då var enda gången å då.

- Var det dans och majstång häruppe också?

- Ja, då restes majstång å så dans på logen. Oppa där på tvätten var då först på gamla där, men sen vart då loge etter Bärsj övägen

den håller på rivas nu. Ja, då var mycke, då var rolit. Majstånga va så lång ho då så toppen nådde fram te dammen. Feck klippa av ledningarna när man skulle resa den. Då minns ja att då var ett värv när vi reste na å hade na på halvspänne då small ho av på två ställen å ingen gjorde illa sej. Men på en kvart var den nya framme å restes. Å på vintern då var ungdomen hänne på lokalens å lekte då å va tesam- mans hela helgen å lördas- å söndaskvällar, å på sömmarn då vart då paviljongen här nere, skyttepaviljongen, då dansa vi så Ferlund hade två bröder han, som spela dragspel jämt, å du vet att inte vart då mye, feck nå öl var gång. Så då var sköj - då var mycke enhet, men nu är'e ju mera en annan anda, dom vill ut å förstås å ha större å större förstås, men då var vi ju nöjd mä va vi hade. Å luffrare hade vi mä oss då som feck vara mä oss å leka å. Ja, då låg mycke tocke på strängarbetena å alltid i lavven där vi låg då serru på helgerna, då var dom som var där hela vintern. Å dom feck vara mä å på nyårs- vaka feck dom äta risgrursgröt å allting, så då var ju rolit för dom.

- Vad var det för lokal Ni talte om? ~~hörafest~~ Men vi är så många nu
- Då var den här lokalens här nu, IOGT, IOGT-lokalen, där var vi jämt.
- Så ni var med alla ungdomar? ~~unge förföljare var med~~
- Allahop. Kunna komma utifrån å. Å så hade vi nån bjudningsbal då, här å i Moviken å Frisbo så där på hösten då när vi var tillsam- mans allahop då. Då var ju sköjt, då var'e.
- Gjorde ni lustresor ut till dom andra trakterna också ibland?
- Jaa, då - ja vi gick eller hade spark, knappast cykel, vi geck för då mesta. Då var många gånger vi geck ifrån Sjöarn te Hässjfors. Å Moviken var vi ju mycke å, längre bort å naturlit. Då var inte så bekvämt som nu i te bara åka. ~~unge sedan~~
- Nej, det förstår jag.
- Men ... då gick ju väldit bra. Jaadå. Då är så där.

- Vad fanns det för föreningar här annars utom IOGT?
- Jaa, då var bara IOGT ... ja, förstås, religiösa, Missionsförbunde
 Å så där å dom hade samma lokal då men nu, pingstvännerna, dom byggde ju de här för bra många år sen, då var där änkerne bodde, där feck dom köpa utav bolage då, så dom byggde där själv då. Men nu står då ju stilla för då ärn'te nå många här förstås. Dä va religiösa å Missionsförbunde å - men då var då samma lokal. Frälsningsarmen kom å ibland å samma lokal var då.
- Vad var det för lokal som dom hade då?
- Ja då var IOGT då å.
- Jaså, det var samma till allting?
- Samma för allting, jaa då var samma. Men då byggde dom ju om här IOGT, ja bolage skänkte ju dom å men ... ja vet inte - ungdomen försvarant naturlit, de yngre, så, ja - inte har dom nå nu hänne annars om då blir nå möte å så är'e då nåt möte. Å så om då är nån annan förening då som - får ju hyra då där förstås. Å vi pensionärer har ju hyra där. Då va ja opp på pensionärsfest. Men vi är så många nu så då blir nästan för litet hus.
- Var det Missionsföreningen som Era föräldrar var med i?
- Jaa, dom var med i Missionsförbunde dom, men mamma kom in i de här pingstvännerne i många herrans år, då gjorde hon.
- Var Ni me i nån av dom också?
- Jaadå. Dä var ja.
- Vilken då?
- Ja var mä i pingst, då var ja, å så min syster å var mä i pingst - ja ja var ju mä i Missionsförbunde först förstås.
- Gick Ni över till pingstvännerna sedan?
- Jaa.
- Hur kom det sig?

- Ja, feck väl den tanken så vi geck över.
- Fanns det predikanter för båda föreningarna då?
- Ja - men du vet att dom hade inte lika ändå i ceremonin å - men inte
ä dä rätt dä där, vi har ju samma Gud å - men nu har dom ju komma
mycke överens allahop där, dä har dom. Så nu är dä - ja inte finns
nå mycket missionsförbundare, å inte är'e nå mycke pingstvänner hel-
ler. Dä vart avbefolkat å dä gamle vart dä å sluta di, dä är så där.
- Hade pingstvänerna någon festverksamhet för att få in pengar eller
något dylikt?
- Nää, dä hade dom inte. Dä var en predikan å så tog dom kollekt då -
å så kunde dom ju ha ett möte förstås, dä var'e ju mycke folk. Dom
sålde kaffe då förstås men inga basarer ordna dom här e. Dä gjorde
dom inte.
- IOGT kanske ordnade sådant?
- Ja IOGT hade - dä var basar jämt dä, ja så där en å två gånger på
året. Dom hade basar dom å på dä vise. Så jag var mä i logen när
jag var yngre, dä var'e basar...
- Vad sålde dom på dom där basarerna då?
- Ja dä var lite utav värje där. Dom hade tombola å så hade dom vins-
ter där ... ja dä var alla slags spel då förstås. Men inte nå inträ-
de tror jag dä var, en fick gå in fritt. Men dä var mycke folk här
då, kom från alla håll dom förstås. Jaadå. Dä är så där.
- Hur var det annars med umgänget här på bruket, till vardags mera,
gick ni mycket och hälsade på varandra?
- Ja - nu är dom väl mera inne, men då hälsa vi på varann å på sönda-
gar å - sått ja på bron här å slog oss ner å språka. Dä var'e ju,
men dä'nt lika nu i.
- Spelade ni mycket kort till exempel?
- Joodå, man spelade kort här å bra mycke, dä gjorde dom. Ja inte på

senare tid, men förr då var då nog mycke kortspel. Men inte nå högt förstås, dom hade nog inte resurser heller naturlit. Jodå, dom spela kort här å.

- Kvinnorna, var dom i lag på något vis så att dom gick och sydde ihop eller tvättade ihop eller ...

- Ja - dom kunna tvätta ihop å så - men sydde - ja nån gång kunna dom ju gå i lag å sy å men annars var dom för sej själv i då. Men som tvätten, dom kunne dom vara flera som tvätta förstås. Ja, då är mycke då där.

- Hur var det annars vid helgerna under året? Firade ni påsk och pingst speciellt.

- Jaa - då var punktlit då, då får en säga. Julafhton å hela jul - julafhton då ringde kyrkoherrn klockan fyra å då var - ja vi barn, grannar, gick inte in te varann, då gjorde vi inte - nä då firas väl-dit helger här, då var grundlit då.

- Hur hade ni det på julaftonen i Ert föräldrahem, kommer Ni ihåg det?

- Jaadå - ja då var bra, ja får säga då att - då var då både lutfisk å risgrynsgröt å julgran å - då var allt å då fanns då bröd å till kaffe å allting förstås. Fast inte var'e som vanlit te ha alla dagar i, men ve helgen så fanns då, då gjorde då.

- Firades påsk till exempel? Hur firades den?

- Ja han firas han å ordentlit så där mä -

- Skulle man äta något speciellt då, eller göra något speciellt?

- Ja då var för då mestå påskägg, då var då, å så var då lite utav varje, den firas onaturlit. Inte var då vanliga maten, då var då in-te.

- Det var extra fint?

- Ja, visst var då då. Jaadå var väl allra, men nog var då väl

- Firade ni födelsedagar och namnsdagar och sånt där också?

Dom var ung då.

- Förr så fira vi födelsedagar å namnsdagar. Var då namnsda så kunde vi gå å löva på en natta, sätta upp någen gubbe åt nån å, så då där firas då. Jaadå.

- Sätta upp gubbe åt någon, vad menar Ni då?

- Ja - var'e ett fruntimmer då klädde vi ut en karl å satt där utom bron, å björker var då jämt. Jaadå, då var lövning å - men nu är då inte nå i, har komma ifrån då där. Jo jag vet, jag var ner till Moven å löva å ... åt Julia Brolin. Ja tror då var Kristin.

- Bjöd hon på kaffe då eller någonting sånt där?

- Jaa. Ja minns ett värv, Gösta Nordkvist bodde där han i kåken ner om handeln. Då vare nån som hade löva, å då geck Rann-Helge å ja fram å så ruska jag på björka. Men vi feck tag i bra björkar te kaffe dan etter vi. Vi gjorde på då där vise vi ...

- För att få kaffe då? dom sir du. Å så vart då - då vart lok sen

- Jaa.

- Så man gjorde det där som en överraskning åt den som hade namnsdag då?

- Ja vi gjorde då där som en överraskning, då gjorde vi. Ja - den som dom skulle löva åt då ... så feck dom björkar ändå, då vet ja.

- Ja det låter trevligt det där.

- Ja visst är då då. Dä var onaturlit trevlit å rolit, vi var tesam-mans allahop ungdomar å då där var en sed då å att vi löva åt varann - så då var trevlit på den tin å.

- Ja, det tror jag säkert att det var.

- Jajamen.

- Det fanns inte här gammalt tillbaks den där sedan med nattfrierier heller mellan pojkar och flickor?

- Jo, då var väl då å, men då var väl däsamma, men nog var då väl nattfrierier naturlit, då var då. Men dom geck hem te sitt dom då.

Dom var ung så.

- Fanns det nåt speciellt utflyktsmål här i närheten som ni åkte till eller vandrade till om ni skulle iväg någonstans?

- Nää, dä var dä inte - ja, vi skulle vi te körka på nattvardsgång å barna, då feck vi åka på Tammen på Dellarna å sen över ån. Å här då imillan kunna vi ta e vagn å åka ner te Moviken. Dä var te Dellen å Tammen å dä där vi feck fara. När ja stog i gången då åkte vi på Tammen te Norrboål å steg av där, så feck vi gå fram då te kyrkan där vi höllde till då förstås å varmt var dä. Men då geck vi naturlitvis. Men dä var inte så långt inte. Å likaså om vi skulle te Hudiksvall, dä va te höra etter me kapten Smith dä om han skulle iväg etter nå järn eller någe, så feck vi ju åka då å stig på tåge då i Näsviken, dä feck vi.

- Dom här små vagnarna på banan, fick ni använda dom?

- Ja vi fick åka ner på dom sir du. Å så vart dä - dä vart lok sen men körde mä oxar å hästar i många år. Men då vart dä lokke 1912. Han heta Erik Holmberg som var lokförare. Han kunna få gå opp mä folk han när båten kom ilann. Dä geck på dä vise.

- Det var nån som berättade att det fanns en källa här som man gick och drack till?

- Jaa.

- Har Ni vart med på det också?

- Dä har ja. Ho låg ju nere - dä va trefaldighetskälla dänne - ho låg nere i Kunghagen etter järnvägen bra långt genom täkterne. Där var vi.

Ja, ja var dit å drack, dä gjorde vi.

- Och kastade pengar i den eller ... ?

- Ja, dä var väl nån som kasta dä å då tänker ja, men annars så drack vi där trefaldigheten å vi skulle dricka, dä skulle vara som järnvatten, så jag var mä nära gånger jag å.

- Drog ni i väg många på en gång då när ni skulle dit?

- Jaa, allahop i följe då.

- När vi talar om sådana där hälsobringande källor och sådant - fanns det några kloka personer här i trakten som kunde bota sjukdomar eller så där, som kunde mer än andra, eller med kritter om dom var sjuka?

- Ja, inte här i, då var'e inte, men då var väl någen som ... men inte här på platsen i ... Dä var ju många som trodde på't så, å i tron verkar ju allt.

- Talade dom inte om någonting sånt där dom gamla, när Ni var yngre?

- Jo, dom tala ju om att då hjälpte, naturlit, men ja vet ju inte hur då var.

- Talade dom inte om att det skromta å såna saker mycket?

- Jodå, dom gjorde då å - dom såg å dom hörde å ... ja, kunna så vara, men inte hade jag hört nå. Nää - fast jag har vure ute både natt å dag.

- Vad var det dom trodde sig se oftast då? Var det ...

- Ja, då var till exempel en människor som vart dö kunde dom ju få si, sa dom, å då var ju ho som skulle gå igen då. Men nu är då ju inte nån fara. Men jag har inte sätt nå.

- Jag tänkte på dom gamla.

- Dom säjer - dom trodde på då förstås, å då kan ju vara rätt, då sant, då inte gott te veta.

- Nere i smedjan till exempel borde det väl ha funnits nån ...

- Jaa, då tycks då, för där var vi ute både natt å dag, men - jag säjer inte att jag har sitt såna inte.

- Berättade dom andra att dom andra att dom hade sett någonting?

- Nä, inte far åtminstone sa nånting, men - då gjorde han inte.

Ja när vi arbeta då på timmertransporten ve järnvägen, då var då lastning på Strömbacka. Sen hade vi två vagnar, vi var ju fyra sista åre men annars var vi bara ett skiftlag å då var vi tre. Å så feck

vi skjuta två vagnar ner då mä de där lastene å så köra ut i Dellen
 å tippa av, å så feck vi ju sköta allting då brömsar å allting så
 dom fungera för varje gång, så vi såg efter dä då. Å så såg vi efter
 att vi hällde i olja å allting under lagra. Å då lasta vi tjugefem
 forer på dan å så vare kväll men då vart dä tvåskift, körde från sju
 å te fem, sex på kvällen då vi körde på ett skiftlag, men då vi vart
 två skiftlag då - dä var i många år dä - då sluta en - då börja en
 fem, ett skiftlag börja fem å två å den andra från två te tie på
 kvällen, å så snodde vi runt alldelens då på dä där timre. Å dä geck
 ju bra, ja var inte mä på nån olycka. Jo ett värv då small - stor
 kroken kalla vi dä - dä där skulle vi ha på bakra vagnen å sköta den
 å - å då small bjälken av på framvagnen för mej så brömsarna skildes
 men då geck dä fort ner. Men ja klara mej ända till ja kom ner, då
 plöste ja mej av i sista minuten då vagna geck ur spår, men gjorde
 inte illa mej ett enda dugg utan jag stuka ena tummen bara, så ja
 hade ju tur. Å där imillan bruks de spöra vagnerne, å då geck dä så
 fort men då geck de på spåren ända ner. Så ja hade ju väldit tur.
 Men dä var ju inte fel - dä var fel på bjälken som låg där på vagna,
 för brömsarna steg ifrån på e sia. Så dom kom etter mä de andra då -
 ja körde först då - men dä kom etter dä andra å vänta väl ja skulle
 vara dö dom, men ja stog å vinka klart ja åt dom ve växeln ve sågen.
 Å då feck fara ner då mä vagn nästan till båthouse, där dom körde opp
 båten på vintern å bakvagnen stog mä bakhjulena på spåre bara. Men
 dä geck ju fint å kasta mej åv å för ja kom i en bärkhop å ja stuka
 bara tummen. Hade regnkläderna på mej å för de regna pricis hela dä
 där skifte å ja hade första skifte. Å då bruks vi allti hälla på li-
 te sann då mä en käpp då dä var halt förstås, å då geck dä ju men dä
 stoppa inte nog ändå dä vart på dä där vise. Dä där geck ju dä,
 där var ja många somrar - ja ända te oktober månad geck ja å körde.

- Men Ni körde aldrig på vintern?

- Nää, vintern var ingen körsning inte. Då högg vi mycke på vintern
å så som sagt var var ja på jordbruksdå å körde ved å kol å så där
å på vintern, jag åtminstone, men för då mesta så vart då ... senare
då vare skogsarbete, jag var skogsarbetare också för den delen.

- Jag tänkte som bromsare utmed banan - vilka ställen var det som var
brantast utmed vägen?

- Ja, när vi kom te slute på täkterne neda där där vi stanna å just-
tera brömsarna, då börja de brantaste. Här imillan var då inte så
farlit. Å sen då vart då ju brant ända ner te Dellen. Ja minns inte
hur brant då var, ja kommer inte ihåg då, men då var bra. Å två
timmerlass då på vagnen å va halt så man visste ju inte om man kom
upp mä live nästan iblann. Men inga olycker hände där, inte nå. Man
feck ju va försiktig, men många gånger så kunne då gå ändå å. Som då
där tillfälle då vart då ju - har'e ju kunna gått hur som helst. Han
sa förvaltar Brolin då när ja kom upp - fråga hur då gick - ja då ta-
la ja öm - "du skulle ha kasta de åv Sjöstedt mä desamma då". Ja,
men ja hade två gubbar så ja, som höll på laga järnvägen därnere ...
Å sen ha ja släje ihjäl mej ändå om ja ha kasta mej åv i en sän fart
sa ja. "Ja" sa han "nästa gång får du kasta dej åv" sa han förvaltar
Brolin "mesamma då händer, hundra gubbar får gå i traser" sa han, "men
inte ett människoliv". Han var - förvaltar Brolin var väldit rädd om
folke så där han, då va han. Ja skulle ha kasta mej av mäsamma i rak-
spåre, då var ett rakspår långt, men ja tänkte kanske då häkter så
ja klarar då där gubbarne. Men ja var ... Dä var pojkar som hölla på
rev kolugnarne dom sprang te skogs dom, ända te dom feck si att ja
klara mej. Så nog har man vare mä lite allt - men då har gått bra.

- När Ni arbetade med den här bromsningen - hade Ni matssäck med Er
då eller gick Ni hem och åt?

- Nää, vi gick hem å åt. Vi hade inte nån viltimme men vi fick gå hem då å äta, men dom som hade längstförstås dom hade ju masäck å kaffe mä sej, men vi då som hade närmest geck in å åt. Men vi hade aldri nån viltimme, dä skulle gå i ett. Men dä kunde ju bli en halvtimme å så å. Men dä va kallt, vi fick sitta - sått ... regna, kallt, kyligt, blåsigt, sått vi där. Dä var väldit dragit dä te sitta så där högt på dä där höga timmerlassena. Vi satt där oppe på timmerlassen å skötte bromsen på dä vise, å dä drog många gånger. Ja minns en Eriksson, Eriksson var förbromsare han å så hade ja Pelle Persson som körde i mitten nånting. Då hade vi ett skiftlag. Då minns ja disponent Brovallius åkte mä oss ner, för han brukar ju åka tätt så där han ner å vi sått i skjortärma. Men han sa "nu sätter ni på er rockarna". Men dä ä så hett, sa vi. "Ja, men ni ska tänka er dä, hänne är de dragit" sa han. Å dä var dä å, dä var dragit ... vi kunna inte ha rockarna på oss alla gånger heller, dä var för hett. Dä va fint när dä va govär å så där, men när dä börja på bli regnit å styggt då ... men dä gick dä å.

- Hur lång tid tog det att fara ner?

- Jaa - vi hade beräkning härifrån å tippning opp på en å en halvtimme, hade vi beräkning på. Men dä kunna ju gå nån gång förr å förstås, ner geck dä på en halvtimme var vi nere, dä kunde va förr å många gånger. Men då innan vi feck tippa av då å få ihop igen, så var dä - dom hade beräkna då bolage en å en halv timme. Så då hade vi last när vi kom opp så var dä till å koppla igen å fara.

- Vilket arbete som Ni har haft tycker Ni har varit det trevligaste?

- Jaa - bromsningen var bra, men dä bästa dä tyckte ja var skogen - ja inte hugga men sen ja vart dagsverkare, då tyckte jag dä va bättre i skogen, dä var så mycke fritt. Dä var ju dä - fast vi hade tin då å, men dä var väldit fritt å va i skogen. Dä var ju mycke skog

å jordbruke, ja gammalt tebaks var då ju bättre, vart sämre då dom
fick inte ha så mycke folk sist på slute. Men annars tyckte jag jag
trivdes i då arbete jag hade. Jag hade gått i smide om jag inte fått
värken ä. Å sen har jag haft värk nästan hela mitt liv. Dä börja
1914. Jag visste inte hur många gånger jag låg i värk på nätterna
å hur ska då bli, orker jag upp å gå, men jag steg upp å gick, å sen
jag kom igång vart då bra. Jag vart bättre. Men då på kvällen då
en stanna av, då vart då värre igen. Men då gick. Ja, jag trodde
jag skulle bli invalid mellan 45-50 år, men jag vart som bättre, stel
här å stel här, men jag vart som bättre ändå när jag börja gå inåt
60 år. Dä var nog troligtvis söndervärkt då, då var då som bättre.
Så nu, ja, nog känner jag värken nu å uppåt halssenerne å likaså ...
men - då går.

- Var det mycket sjukt på bruket förr?

- Nej, jag kan int säga att då var nå mycke sjukt. Då ä då mer nu,
ja menar d'ä mera sjukdomar nu, men - ja, nog fanns då de som var
sjuk, d'ä självklart. Man sjukna i lunginflammation - men inte var'e
så mycke lungfel å tocke eller hjärtfel - nog var'e fäll då som
hade då å, men - då ser ut att dom vart bra gammel gubbarne i alla
fall.

- Ja, det verkar verkligen så.

- Javisst, då verkar så, man kan int säga att då var mycke tocke
heller.

- Hur var bostadsstandarden, kan Ni berätta lite om den?

- Jaa, bostäderna - ja inte äre som nu i men nog var'e fäll - ja,
gammel tebaks, då kunde dom ju bo en fem sex stycken i ett rum bara -
men vi hade ju två rum jämt. Dä hade ju då mesta av smederna å lika-
så - så då - ja, gammalt tebaks, som änker å tocke, då va ju sämst
dä, å likaså va då många familjer som bodde i ett rum å hade flere

- Jaa, då va vindar å då va bodar å då va kallare.

barn - dä va nog kringligt dä. Men dä vart ju bättre å
bättre förstås, dä öka ju mä bostäder å.

- Hade ni bättre bostad för att Er pappa var smed, tror Ni?

- Dä va nog bättre på dä vise för smederne, för dom hade
två rum dom å - vi va ju sex personer vi å. Å så fick vi
ju tvätta oss i en balja då, dä va inge badhus eller nå.
Men nu har vi ju både badhus å - så nu klädde vi om å gick
hem fin kan man säga. Men dä va så dä, å dä va de som va
fler än vi å, i smedja. Men dä fordras int mer, men dä
va väl som dä skulle vara förstås. Men tiderna har ju
förändras, dä gör dom.. Så nu får en inte klaga nu, i.
Nä, dä får en inte. Å vi har dä väldit bra hänne vi å -
ja likaså bolages, dom har ju fina husrum dom å badrum å
allting allahop, å en har ju väldit bra å.

- Dom här stora kasernerna, som finns nere vid bruksgatan
här, har dom några speciella namn?

- Nä - den här som står annern från - på vänster sida när
en kommer härifrån - den stora, den har dom kalla för ny-
byggningen. Å så där Vinlund bor, dä var fyrvanten. Den
kalla dom för fyrvanten, får då geck - då va dä så innan
dä blev ombyggt att farstun geck mitt igennom, så dä kå-
karna har dä där namnet dom, sen gammalt tebaks. Vet ja,
den där nybyggningen han vart väl senare byggd å så - den
fick de namne då kanske. Få si - två, fyra, sex, åtta,
tie, elva tolv - ja dä bodde väl åtminstone en elva famil-
jer där å mä en två rum där. Å varsina broar - nä, två å
två hade dom broarne då från förstune. Men - nu bor dä
fyra där bara, sen di byggde om.

- Hörde bodar och vindar och källare till lägenheterna?

- Jaa, dä va vindar å dä va bodar å dä va källare. En

källare, dä va bara te säja till åt bolage så laga dom på hösten om dä va förfallet, å likaså i boder å te ha in grejer å allting - å vindar hade vi allahop, dä hade vi.

- Och avträdena, hade man privata eller delade man flera familjer på samma?

- Nä, dä va många som feck dela dä. Jajamen. Som då vi flytta ner te hagen, då fanns dä nå avträde där, dä byggdes senare dä, utan vi feck gå dit Erik Karlberg bor, så långt feck vi gå. Men då - ja, dä va väl bara vi som bodde där än. Men sen byggdes både vedboder å avträden. Å nere ve Dammen, där var dä många som hadde i lag - oj oj oj. Så - men tog dä slut på dä. Å dä var'nte bara folk som gick in som bodde där, utan var'e nån som kom så gick dom ju in bara på dä där avträde.

- Kommer Ni ihåg hur ni hade det möblerat hemma i Ert föräldrahem?

- Ja, dä var utav dä här gamla möblerna, säng utav gamla stammen, å dä va dä byrå då förstås å skänk å så soffa. Men inte va dä nå - men dä va möbler då på den tiden. Å i köke då va dä bord å stolar å soffa å säng. Vi feck allti ligga inne i köke å nån, förstås. Så dä var som sagt var möblerat.

- Bodde Ni hemma ända till Ni gifte Er? Det gjorde Ni inte?

- Dä gjorde ja. Ja bodde hemma ja. Mor vart dö å Sven han gifte sej på samma år han mä, så vi bodde i lag, hade hans fru till hushållerska nära år då när vi bodde hemma. Men Birger - ja han va ju hemma han å, men då for han te Iggesund- han va ut för å skäre bruk han, så han. Men annars bodde vi hemma, vi barn, dä gjorde vi.